

Zakończono inwentaryzację krajoznawczą miasta Zawidów (1987)

Kolejną jednostką administracyjną, którą objęto inwentaryzacją krajoznawczą jest Zawidów (12.11.), powstały ze starej osady łużyckiej, założonej w X wieku na terenie Zagozdu. W dokumentach wymieniany jest po raz pierwszy w roku 1186, prawa lokacyjne otrzymuje około 1250 roku a pełne prawa miejskie w roku 1396. W okresie późniejszym, bardzo pomyślnym dla miasta, nazywano je Zydzin. W tym czasie niewielkie straty spowodowali husyci. Znacznie poważniejsze przyniosła wojna trzydziestoletnia. Utracenie rynków zbytu na produkowane tutaj artykuły przemysłowe spowodowało upadek gospodarczy grodu. Wskutek tego na początku XIX wieku Zawidów traci prawa miejskie. Przywrócono je ponownie dopiero w 1973 roku.

Wieża kościelna w Zawidowie. Foto: Krzysztof Tęcza

Chociaż znajduje się tutaj kilka zakładów pracy, z Fabryką Maszyn Budowlanych na czele, spora część mieszkańców dojeżdża do pracy do Elektrowni lub Kopalni Węgla Brunatnego „Turów”.

To nadgraniczne miasteczko posiada drogowe przejście graniczne do CSRS, co w pewnym stopniu ożywia ruch turystyczny w tym rejonie.

Zabytków jest tutaj niewiele. W zabudowie wyróżnia się rynek usytuowany na pochyłym terenie, a noszący obecnie nazwę Plac Zwycięstwa. Ma on kształt wydłużonego prostokąta, z którego narożników i pierzei odchodzi siedem wąskich i krętych uliczek o przebiegu dostosowanym do ukształtowania terenu. Zachowane budynki mieszkalne pochodzą głównie z XVIII i XIX wieku. Ostatnio cały plac poddany został gruntownemu remontowi. Warto tutaj obejrzeć budynki o numerach 5, 9, 15, 30, wszystkie z XVIII wieku.

W północno-wschodniej części rynku usytuowany jest murowany z kamienia pomnik, wystawiony w XXX rocznicę zwycięstwa nad faszyzmem, a ufundowany przez społeczeństwo Zawidowa.

Spśród zabytków architektury wyróżnia się również dom nr 2 przy ulicy Strzeleckiej, z końca XIX wieku, murowany z cegły i posiadający bogate zdobienia tynkowe o motywach roślinnych. Przy ulicy Niecałej 2 znajduje się ciekawy obiekt wiejski z końca XIX wieku, częściowo szachulcowy i odeskowany, przy którym z tyłu w przybudówce urządzono letnią kuchnię.

Niewątpliwie najcenniejsze zabytki Zawidowa to kościoły, a ściślej mówiąc jeden kościół i resztką jaka pozostała z drugiego. Kościół parafialny pod wezwaniem św. Józefa Robotnika to orientowana jednonawowa budowla z transeptem i prezbiterium, w którym znajdują się ładne witraże. Całość zbudowana została w latach 1894-96 z czerwonej cegły, na granicy ze Starym Zawidowem, przy ulicy Żymierskiego 24.

Przy ulicy Cmentarnej, na terenie otoczonym murem, znajduje się wieża kościelna z XVIII wieku, będąca pozostałością po kościele parafialnym (starym). Obecnie grozi zawaleniem co da się zauważyć w momencie wejścia do niej. Sypią się wówczas na głowę drobne kamyczki i gruz. Ludzie opowiadają, że w murach tej wieży ukryte były skarby. Z pewnością jest to jedna z przyczyn opłakanego stanu tego obiektu. Obok rośnie spory okaz wierzby białej o obwodzie 344 cm.

Tak jak w innych miejscowościach na tych terenach, również i tutaj założono Izby Pamięci Narodowej usytuowane w Zespole Szkół Zawodowych oraz w Szkole Podstawowej nr 1. Gromadzone są w nich pamiątki osobiste żołnierzy II Armii Wojska Polskiego, a także sprzęt i przedmioty przywiezione, bądź zastane już tutaj przez osadników. Ciekawie prezentuje się kolekcja odznaczeń z okresu wojny domowej w Hiszpanii oraz egzemplarze gazety wydawanej w latach 1945-46 o nazwie „Płomienie”.

Ogółem w Zawidowie zinwentaryzowano w 1987 roku 19 obiektów, w tym: 12 budynków mieszkalnych, 2 Izby Pamięci Narodowej i po 1 drzewie pomnikowym, kościele, wieży kościelnej, pomniku, układzie przestrzennym miasta (rynek). Do dokumentacji wykonano szereg zdjęć.

Krzysztof Tęcza